

- of Use Cloud Computing in the Enterprise in Ukraine, Poland and Other European Union Countries]. *Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava*. 2018. <https://doi.org/10.33108/sep2018.02.037>
- Nelson, R., and Winter, S. "Evolutionary Theorizing in Economics". *Journal of Economic Perspectives*, vol. 16, no. 2 (2002): 23-46.
DOI: <https://doi.org/10.1257/0895330027247>
- OECD Digital Economy Outlook. Paris: OECD Publishing, 2017.
DOI: <https://doi.org/10.1787/9789264276284-en>
- Ridaoui, M., and Grabisch, M. "Choquet integral calculus on a continuous support and its applications". *Operations Research and Decisions*. 2016. <https://pdfs.semanticscholar.org/224a/69acbb24a537891f3ee29b05655ce d374eca.pdf>
- Rudkivskiy, O. A., and Rudkivskiy, A. Yu. "Informatsiiny systemy upravlinnia turystskymy pidpriemstvamy ta kreatyvnyi pidkhd" [The Management Information Systems of Tourism Enterprises and Creative Ap-

- proach]. *Ekonomika i suspilstvo*, no. 17 (2018): 347-353.
DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-17-51>
- "Technology and Innovation Report 2018. Harnessing Frontier Technologies for Sustainable Development". Switzerland: United Nations Publication. 2018. https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/tir2018_en.pdf
- UNWTO World Tourism Barometer and Statistical Annex, vol. 18, no. 3 (2020).
DOI: <https://doi.org/10.18111/wtobarometereng>
- Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii na pidpriemstvakh : statystychnyi biuleten* [The Use of Information and Communication Technologies in Enterprises: A Statistical Bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017.
- Vykorystannia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii na pidpriemstvakh : statystychnyi biuleten* [The Use of Information and Communication Technologies in Enterprises: A Statistical Bulletin]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018.

УДК 338.48
JEL: L83; R58

АНАЛІЗ РЕКРЕАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ХАРКІВСЬКОГО РЕГІОНУ

©2020 МЕЛЕШКО К. К.

УДК 338.48
JEL: L83; R58

Мелешко К. К. Аналіз рекреаційних ресурсів Харківського регіону

У статті проведено аналіз рекреаційних ресурсів Харківського регіону. Зазначено, що його рекреаційні ресурси завдяки території, географічному положенню, наявності сукупності природних, антропогенних, технічних, соціально-економічних комплексів, безумовно, мають бути ефективно використані для розвитку туризму з метою становлення, розвитку та відновлення духовних і фізичних сил людини, сприяти підвищенню працездатності та рівня задоволеності життям. Детальний аналіз усіх типів природних рекреаційних ресурсів свідчить про можливість розвитку тематичних туристичних зон за районами Харківського регіону. 70% природно-заповідного фонду Харківщини складають різнопрофільні заказники: ботанічні, ентомологічні, гідрологічні, орнітологічні, лісові, загальнозоологічні, мисливські – як місцевого, так і загальнодержавного значення. Відмічено, що в Харківському регіоні існує значний рекреаційний потенціал, який не обмежений об'єктами, що отримали офіційний статус національного або регіонального значення, проте можуть викликати зацікавленість з боку потенційних користувачів туристичних послуг. Аналіз рекреаційних ресурсів Харківського регіону приводить до висновків, що в регіоні повною мірою представлені всі типи як природних, так і культурно-історичних рекреаційних ресурсів для розвитку всіх видів туризму. Існують сприятливі географічні умови для створення тематичних туристичних зон і напрямків за районами Харківської області. Взяття до обліку, розробка програм по збереженню та розвитку держаними установами різного рівня заказників, природоохоронних зон, пам'яток історії, архітектури, монументального мистецтва тощо забезпечують їхнє існування, але нестача фінансування гальмує реставрацію, відновлення, створення відповідної інфраструктури. Тому для розвитку туризму в регіоні необхідно залучення інвестицій з боку підприємств і фізичних осіб.

Ключові слова: рекреаційні ресурси, рекреація, регіон, рекреаційний потенціал, територія, туризм.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-112-117>

Рис.: 1. Бібл.: 11.

Мелешко Кристина Костянтинівна – аспірантка кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: tina27061991@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4629-2841>

UDC 338.48
JEL: L83; R58

Meleshko K. K. Analyzing the Recreational Resources of Kharkiv Region

The article analyzes the recreational resources of Kharkiv region. It is noted that its recreational resources due to the territory, geographical position, presence of a combination of natural, anthropogenic, technical, socio-economic complexes should be effectively used for tourism development in order to develop and restore the spiritual and physical forces of a person, to help increase both labor efficiency and the level of satisfaction with life. A detailed analysis of all types of natural recreation resources shows the possibility of development of thematic tourist areas by the districts of Kharkiv region. 70% of the natural reserve fund of Kharkiv region consists of different-profile wildlife preserves: botanical, entomological, hydrological, ornithological, forest, general zoological, hunting – of both local and national significance. It is noted that in the Kharkiv region there is a significant recreational potential, which is not limited by objects that have received the official status of national or regional importance, but still can lead to interest from potential users of tourist services. Analyzing the recreational resources of Kharkiv region leads to the conclusions, that in the region are fully present all types of natural and cultural-historical recreational resources for

development of all types of tourism. There are favorable geographical conditions for creation of thematic tourist areas and directions by the districts of Kharkiv region. Registering, elaborating programs for preservation and development by the State institutions of different levels of wildlife preserves, protected nature areas, historical monuments, architecture, monumental art, etc. provide for their existence, but lack of financing inhibits the restoration, along with creation of appropriate infrastructure. Therefore, for the development of tourism in the region it is necessary to attract investments from enterprises and individuals.

Keywords: recreational resources, recreation, region, recreational potential, territory, tourism.

Fig.: 1. **Bibl.:** 11.

Meleshko Krystyna K. – Postgraduate Student of the Department of Tourism and Hotel Industry, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: tina27061991@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4629-2841>

На ХХІ століття туризм перетворився на могутнє соціально-економічне та політичне явище, що суттєво впливає на світовий устрій і політику всіх без виключення країн світу. Туризм розвивається як система, яка надає всі можливості для ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними та релігійними цінностями різних країн і народів світу, а також приносить кошти в казну держави. Існуючі проблеми та перспективи становлення в Україні найсучаснішої туріндустрії та повноцінної інтеграції її в глобальну мережу світової індустрії туризму потребують аналізу рекреаційних ресурсів регіонів України.

Рекреаційні ресурси Харківського регіону завдяки її території, географічному положенню, наявності сукупності природних, антропогенних, технічних, соціально-економічних комплексів, безумовно, мають бути ефективно використані для розвитку туризму з метою становлення, розвитку та відновлення духовних і фізичних сил людини, сприяти підвищенню працездатності та рівня задоволеності життям.

Дослідженню рекреаційних ресурсів регіонів України були присвячені роботи багатьох українських учених – географів та економістів. Серед них: О. Бейдик [1], Ю. Гуменюк [2], С. Дутчак [3], В. Кравців [4], В. Мацола [5], О. Молнар [6], М. Покоłodна [8], В. Руденко [9], А. Черчик [10] та ін.

Проте сьогодні існує нагальна потреба в дослідженні рекреаційних ресурсів Харківського регіону, який має значний потенціал розвитку туризму, що і стало метою даної статті.

Завдяки сприятливим кліматичним умовам, географічному положенню, великій історичній спадщині в Харківському регіоні повною мірою представлені обидва типи рекреаційних ресурсів – природні та історико-культурні. Більша частка історико-культурних ресурсів, безумовно, зосереджена в Харкові – місті, заснованому в 1654 р., де завдяки високому рівню економічного розвитку, інтелектуального потенціалу, наявності матеріально-технічних умов продовжують створюватися нові, соціально-економічні види рекреаційних ресурсів. Проте в усьому Харківському регіоні наявна велика кількість рекреаційних ресурсів, як задіяних у сфері розвитку туризму, так і тих, що, незважаючи на потенційну привабливість,

залишаються незатребуваними з боку потенційних користувачів. Проблема їх незатребуваності впливає з недостатнього рівня реклами, розвитку соціальної інфраструктури, незадовільного рівня логістичних рішень у районах регіону.

Харківська область завдяки вигідному геополітичному розташуванню, кліматичним умовам, наявності історико-культурних об'єктів, освітніх центрів, природоохоронних зон, розвиненому транспортному сполученню, наявності в достатній кількості об'єктів для розташування гостей має можливість увійти в лідери туристичного ринку України. Розвинення сфери туризму сприяє не лише фінансовим надходженням від внутрішніх та в'їзних туристів, але й підвищенню зайнятості населення, розвитку та утриманню власної інфраструктури.

Перспективними напрямками, крім традиційного історико-культурного туризму, в Харківському регіоні мають бути:

- ✦ *діловий туризм*, розвиток якого можливий завдяки наявності технічно обладнаних бізнес-центрів, конференц-холів, майданчиків та локацій, ІТ-парків для проведення конференцій, семінарів, тренінгів;
- ✦ *освітній туризм*, адже Харківський регіон є визнаним освітнім центром України з найбільшою кількістю закладів вищої освіти, знайомство та співпраця з якими може бути перспективною як для внутрішніх, так і для в'їзних туристів;
- ✦ *«зелений» туризм*, розвиток якого обумовлений сприятливими природно-кліматичними чинниками, завдяки яким можливо приймати гостей у різні сезони; наявністю різноманітної флори та фауни; роботою фермерських господарств, які спеціалізуються, у тому числі, на розведенні екзотичних тварин;
- ✦ *мисливський і рибальський туризм*, завдяки наявності природного ресурсного потенціалу.

З метою впровадження ефективних алгоритмів розвитку всіх туристичних напрямків Харківського регіону автором було проведено аналіз існуючих рекреаційних ресурсів. Удосконалення сервісів для надання туристичних послуг неможливе без ураху-

вання адміністративного підпорядкування об'єктів, їхнього географічного розташування.

17 липня 2020 р. Верховна Рада України прийняла Постанову № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів», якою змінила адміністративний територіальний устрій країни, ліквідувавши 490 районів і створивши на їхній основі 136. У Харківському регіоні було вирішено створити 7 районів замість існуючих 27, а саме: Богодухівський, Ізюмський, Красноградський, Куп'янський, Лозівський, Харківський і Чугуївський. Для зручності побудови стратегії розвитку при аналізі рекреаційних ресурсів автором було виконано об'єднання наявних ресурсів за новою територіальною реформою.

Детальний аналіз усіх типів природних рекреаційних ресурсів свідчить про можливість розвитку тематичних туристичних зон за районами Харківського регіону.

70% природно-заповідного фонду Харківського регіону складають різнопрофільні заказники: ботанічні, ентомологічні, гідрологічні, орнітологічні, лісові, загальнозоологічні, мисливські – як місцевого, так і загальнодержавного значення. Названий тип рекреаційних ресурсів призначений для збереження та відтворення природних зон. Використання їх у туристичній сфері може виконувати такі функції:

- ✦ *виховні* – бережливе ставлення до природи;
- ✦ *оздоровчо-лікувальні* – відновлення фізичного та психологічного здоров'я;
- ✦ *пізнавальні* – знайомство з рослинним і тваринним світом в ареалі його існування;
- ✦ *фізично-виховні* – заняття активними видами спорту, такими як спортивне орієнтування на місцевості, сплав на байдарках тощо в екологічно чистому середовищі.

Як за кількістю заказників ботанічних місцевого значення серед районів Харківського регіону, так і за площею лідирує Куп'янський район. Там нараховується 17 заказників загальною площею 1103 га, що становить 26,5% і 31,2% відповідних показників по регіону відповідно. Серед найбільших відзначимо ботанічний – Конопляне (316 га), Артільнецький (168 га). Далі йдуть Богодухівський та Ізюмський райони з кількісними показниками 9 (14,1%) і 10 (15,6%) та площею 553 га (15,6%) і 521 га (14,7%) відповідно. Найбільші з них за площею заказники – Караван (308 га) в Ізюмському районі, Мурафський (223 га) в Богодухівському районі.

Понад 150 видів комах мають природним ареалом існування Харківський регіон, саме тому в області засновано 58 ентомологічних заказників місцевого значення загальною площею 479 га. Найбільша їхня кількість – 10 (17,2%) площею 131 га (27,3%) розташована в Куп'янському районі. Найбільший з них, площею 25 га, – Осоківський. Але найкрупніші в регіоні ентомологічні заказники місцевого значення – це Велико-

ярузький заказник площею 56 га (Харківський район) і Кочетоцький – площею 50 га (Чугуївський район). До ентомологічної фауни заказника належать рідкісні види комах, що занесені до: Європейського Червоного списку (красотіл пахучий), Червоної книги України (жук-олень, вусач-червонокрил Келлера, джміль моховий, ксилопа звичайна, подалірій, поліксена), Червоної книги Харківської області (вертячка сутінкова).

Багаті водні ресурси Харківського регіону дали підставу для створення 17 гідрологічних заказників місцевого значення загальною площею 1145 га. Найбільша їхня кількість – 5 (або 29% від загальної кількості) – розташована в Богодухівському районі. Але за площею – 351 га (30,7%) – лідирує Красноградський район, саме там розташований найбільший у Харківському регіоні гідрологічний заказник Орільський (196 га), створений з метою збереження невеликих водойм – стариць і заплавних озер – з водно-болотною рослинністю.

Орнітологічні заказники місцевого значення розташовані лише в трьох районах Харківського регіону – Богодухівському (1, загальною площею 157 га), Красноградському (3, загальною площею 431 га) та Лозівському (3, загальною площею 200 га). Серед найбільших з них відзначимо Мартинівський (160 га), Бритаї (158 га) та Займанський (157 га). Їх засновано з метою збереження орнітокомплексу з низкою рідкісних видів птахів, занесених до Європейського Червоного списку, Червоної книги України, Червоного списку Харківської області, а саме: деркач, журавель сірий, чапля руда, лунь лучний, сова болотняна, крячок білокрилий, кулик-довгоніг.

Лісові заказники місцевого значення зосереджені переважно в Чугуївському районі (кількістю 7, загальною площею 2432 га), та по 1 в Богодухівському районі (699 га) та м. Харків (76 га). Найбільші з них – Середньодонецький (1389 га, Чугуївський район), де зростають рослинні угруповання, занесені до Зеленої книги України: дубові та татарськокленові ліси; асоціації липово-дубових і кленово-липово-дубових лісів; та Володимирівська дача (Богодухівський район), де зберіглося багато видів бореальної флори, які є реліктами льодовикового періоду, тому є особливо цікавими тим, що не відповідають сучасним умовам існування. На території заказника виявлено рідкісні фітоценози – рослинні угруповання з певними взаємостосунками, занесені до Зеленої книги України та Зелених списків Харківщини.

Загальнозоологічних заказників місцевого значення в Харківському регіоні нараховується 7 – по 2 в Куп'янському (853 га), Богодухівському (105 га), по 1 в Ізюмському (131 га), Красноградському (1006 га) та Лозівському (50 га) районах. На території найбільшого з них, Руського Орчика (1006 га), водяться лісові, водно-болотні, лучні, степові види хребетних і безхребетних тварин, серед яких рідкісні та зникаю-

чі, з них 2 види занесені до Європейського Червоного списку, 14 видів – до Червоної книги України та понад 30 видів – до Червоних списків Харківської області. В Катеринівському заказнику (527 га) охороняється одна з найбільших популяцій реліктового звіра – бабака, рідкісні види, занесені до Європейського Червоного списку – кріт звичайний, перев'язка звичайна.

Серед 15 ландшафтних заказників місцевого значення Харківського регіону загальною площею 26 248 га, найбільша кількість (10 площею 22 730 га – 87%) розташована на території Чугуївського району. Найбільші з них – Гомільшанська лісова дача (9092 га), особливістю якою є цінний фрагмент ландшафту – давньовікова діброва; Печенізька лісова дача (5292 га), основними функціями якої є стабілізація мікроклімату та регуляція гідрологічної рівноваги Печенізького водосховища та водозбору річки Сіверський Донець; Сіверськодонецький заказник (2531 га), чисельні насадження якого призначені для запобігання ерозії берегів річки Вовча – притоки Сіверського Донця.

Із 9 заповідних урочищ загальною площею 2 538 га Харківського регіону, які мають важливе наукове, природоохоронне та естетичне значення, 3 розташовані в Чугуївському районі, по 2 – в Ізюмському та Куп'янському, по 1 – в Богодухівському та Красноградському. 67% площі заповідних урочищ зосереджено в Ізюмському районі: це урочище Бір (площею 734 га), де зростають штучно створені соснові насадження віком до 70 років, і Тюндик (площею 988 га), створений для збереження частини лісового масиву в заплаві р. Сіверський Донець.

До комплексної пам'ятки природи належить гора Кременець (176 га), розташована в Ізюмському районі Харківської області, яка поєднує в собі природні та культурно-історичні об'єкти. Гора висотою 177 м складається з крейдяних відкладів, піщаниково-глинистих юрських відкладів. На горі розташо-

вана експозиція кам'яних баб, зібраних на території Ізюмщини, а також монумент на честь загиблих у Другій світовій війні. У районі гори Кременець, за дослідженнями істориків, за часів Київської Русі проходив кордон держави. Цей історичний об'єкт знайшов відображення в літературній пам'ятці – історичному літопису «Слово о полку Ігоревім».

Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1761 «Про занесення пам'яток історії, монументального мистецтва та археології національного значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» до реєстру занесено 73 пам'ятки містобудування і архітектури Харківської області. На *рис. 1* наведено їх розподіл по районах регіону: 27% усіх пам'яток містобудування і архітектури зосереджено у м. Харків. Серед них об'єкти, які набули світової слави: Покровський собор (1689 р.); Архієрейський будинок (1820–1826 рр.); Успенський собор (1771–1777 рр.); Комплекс споруд університету (1767–1831 рр.); споруда Держпрому (1925–1928 рр.); Будинок Робітника (1928–1932 рр.).

Існує тематична спрямованість пам'яток архітектури та містобудування по районах Харківського регіону, що суттєво полегшує створення екскурсійних напрямків. Так, наприклад:

- ✦ у Богодухівському районі перлинами є Палацо-парковий ансамбль (XIX ст.) у смт. Шарівка, Заміська садиба (XVIII ст.) у смт. Старий Мерчик, Заміська садиба «Наталіївка» (XIX ст.) у с. Володимирівка, де пам'ятки архітектури розташовані в мальовничих природоохоронних зонах;
- ✦ у Красноградському районі – це фортеці Української укріпленої лінії (XVIII ст.);
- ✦ у м. Ізюм – Спасо-Преображенський собор (XVII ст.), Церква Іоанна Предтечі (XVIII ст.),

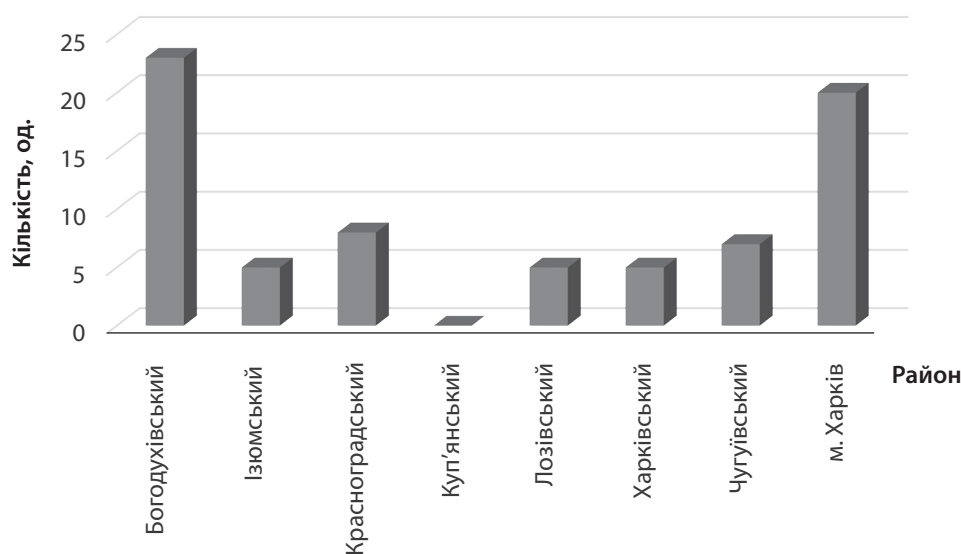

Рис. 1. Розподіл пам'яток архітектури та містобудування національного значення по районах Харківської області

- ✦ Вознесенська та Миколаївська церкви (XIX ст.);
- ✦ у м. Чугуїв – штаб військових поселень, міська та волосна управи, Покровський собор (XIX ст.).

Харківський регіон володіє величезними рекреаційними ресурсами для розвитку історико-культурного туризму, адже згідно із затвердженою 07.06.2018 р. «Обласною програмою збереження архітектурної спадщини в Харківській області на 2018–2023 рр.», крім названих пам'яток національного значення, взагалі на території регіону обліковується 784 пам'ятки архітектури, 549 з них – у м. Харків, 235 – у Харківській області.

М'який клімат, достатня кількість лісових насаджень, наявність джерел мінеральних вод дає підстави розвивати санаторно-курортні заклади. Станом на березень 2020 р. згідно з «Інформаційним переліком санаторно-курортних закладів у розрізі регіонів, місцерозташування та профілів санаторно-курортного лікування, за якими надаються санаторно-курортні послуги потерпілим (особам з інвалідністю) внаслідок нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання» в Харківській області зареєстровано два заклади, що надають санаторно-курортні послуги – ДП «Клінічний санаторій «Курорт «Березівські мінеральні води» та ДП «Клінічний санаторій «Роща» ПрАТ «Укрпрофоздоровниця».

Згідно з даними Держстату України по Харківській області, станом на 2019 р. у Харківській області працювало 732 дитячі заклади оздоровлення та відпочинку – це третій по кількості показник серед регіонів України, з них лише 15 працювало як заклади оздоровлення – відповідно четвертий серед регіонів України. У дитячих закладах оздоровлення та відпочинку Харківського регіону влітку 2019 р. було оздоровлено 97 613 осіб, що складає майже 11% усіх дітей, що скористалися цими послугами за регіонами України. Проте аналіз міграції дітей з метою оздоровлення та відпочинку в дитячих закладах влітку 2019 р. свідчить про низьку затребуваність цієї послуги з боку представників інших регіонів України: 99,6% осіб, що відвідали заклади відпочинку в Харківській області, – місцеві.

Парки та сквери існують в кожному містечку Харківського регіону. У Харкові станом на 2020 р. відкрито 27 парків та садів, 8 скверів. Серед них – найстаріший Міський сад ім. Т. Г. Шевченка, закладений у 1804 р. засновником Харківського університету В. Н. Каразіним. На території саду знаходяться пам'ятки монументального мистецтва – пам'ятник В. Н. Каразіну; пам'ятник Т. Г. Шевченку; пам'ятний знак репресованим кобзарям, бандуристам, лірникам; пам'ятник архангелу Михаїлу; пам'ятник футболістському м'ячу; знак 50-та паралель; скульптура «Аксакал». Після відкриття парку, у 1808 р. на його території було відкрито астрономічну обсерваторію. А в 1986 р. було започатковано перший в Україні Харківський зоопарк. Після проведеної на території саду

реконструкції відвідувачі можуть насолоджуватися результатами роботи ландшафтних дизайнерів, сучасними інсталяціями, діючими фонтанами.

Центральний парк культури та відпочинку був закладений у 1893 р. На той час він мав назву Заміський Миколаївський парк. Його фінансування тоді відбувалося на кошти мешканців міста, більшість з яких особисто брала участь у висадці дерев. Більше ста років парк був улюбленою зоною відпочинку. Після реконструкції Центральний парк культури та відпочинку був відкритий на День міста, 23.08.2012 р. і став дійсно перлиною міста. Парк розбитий на декілька тематичних зон – Дитячий парк, Екстрим-парк, Ретро-парк, Сімейно-розважальна зона, Французький парк, Середньовічна площа, Спортивний майданчик, Озеро. На території парку приймають відвідувачів понад 30 атракціонів від американських, німецьких, італійських виробників; проводяться тематичні вистави, концерти, конкурси, майстер-класи. У 2013 р. Харківський Центральний парк культури та відпочинку отримав міжнародну премію «Golden Pony Awards-2013» за сучасну концепцію та тематичне оформлення.

У Харківському регіоні існує значний рекреаційний потенціал, який не обмежений об'єктами, що отримали офіційний статус національного або регіонального значення, проте можуть викликати зацікавленість з боку потенційних користувачів туристичних послуг.

ВИСНОВКИ

Аналіз рекреаційних ресурсів Харківського регіону приводить до висновків, що в регіоні повною мірою представлені всі типи і природних, і культурно-історичних рекреаційних ресурсів для розвитку всіх видів туризму. Існують сприятливі географічні умови для створення тематичних туристичних зон і напрямків за районами Харківської області.

Взяття до обліку, розробка програм по збереженню та розвитку державними установами різного рівня заказників, природоохоронних зон, пам'яток історії, архітектури, монументального мистецтва тощо забезпечують їхнє існування, але нестача фінансування гальмує реставрацію, відновлення, створення відповідної інфраструктури. Тому для розвитку туризму в регіоні необхідно залучення інвестицій з боку підприємств та небайдужих фізичних осіб. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бейдик О. О. Методологія та методика аналізу рекреаційно-туристських ресурсів України : дис. ... д-ра геогр. наук : 11.00.02. Київ, 2004. 424 с.
2. Гуменюк Ю. П. Організаційно-економічні механізми стимулювання розвитку рекреаційно-туристичного комплексу (на прикладі Тернопільської області) : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.10.01. Львів, 2005. 22 с.

3. Дутчак С. В. Управління регіональним розвитком туризму : навч. посіб. Чернівці : ЧНУ, 2011. 128 с.
 4. Кравців В. С., Гринів Л. С., Копач М. В., Кузик С. П. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери. Львів, 1999. 78 с.
 5. Мацола В. Рекреаційно-туристичний комплекс України : монографія. Львів, 1997. 259 с.
 6. Молнар О., Марченко О., Важинський Ф. Оцінка наявного туристично-рекреаційного потенціалу рекреаційних зон Закарпаття. *Науковий вісник Ужгородського нац. університету. Серія «Економіка»*. 2007. Вип. 24. С. 17–25.
 7. Николаенко Т. В. Рекреационная география. М. : ВЛАДОС, 2001. 288 с.
 8. Покоłodна М. М. Рекреаційні ресурси Харківської області, їх географічна характеристика та раціональне використання : дис... канд. геогр. наук : 11.00.11. Харків, 2003. 246 с.
 9. Руденко В., Вацеба В. Я., Соловей Т. В. Природо-ресурсний потенціал природних регіонів України : монографія. Чернівці : Рута, 2001. 268 с.
 10. Черчик Л. М., Коленда Н. В. Стратегічний потенціал рекреаційної системи регіону: теорія, методологія, оцінка : монографія. Луцьк : ЛНТУ, 2008. 233 с.
 11. Перелік пам'яток історії та монументально-го мистецтва Харківської області. URL: <http://kharkivoda.gov.ua/dostup-do-publichnoyi-informatsiyi/2488/2703/83717>
- Науковий керівник – Писаревський І. М.**, доктор економічних наук, професор, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова
- REFERENCES**
- Beidyk, O. O. "Metodolohiia ta metodyka analizu rekreatsiino-turystykykh resursiv Ukrainy" [Methodology and Methodology for the Analysis of Recreational and Tourist Resources of Ukraine]: *dys. ... d-ra heohr. nauk : 11.00.02, 2004.*
- Cherchuk, L. M., and Kolenda, N. V. *Stratehichnyi potentsial rekreatsiinoi systemy rehionu: teoriia, metodolohiia, otsinka* [Strategic Potential of the Recreational System and Region: Theory, Methodology, Estimation]. Lutsk: LNTU, 2008.
- Dutchak, S. V. *Upravlinnia rehionalnym rozvytkom turyzmu* [Management of the Regional Development of Tourism]. Chernivtsi: ChNU, 2011.
- Humeniuk, Yu. P. "Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizmy stymuliuvannia rozvytku rekreatsiino-turystychnoho kompleksu (na prykladi Ternopilskoi oblasti)" [Organizational and Economic Mechanisms Stimulate the Development of the Recreational and Tourist Complex (in the Territory of the Ternopil Region)]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.10.01, 2005.*
- Kravtsiv, B. C. et al. *Naukovo-metodychni zasady reformuvannia rekreatsiinoi sfery* [Scientific-methodical Ambushes the Reform of the Recreational Sphere]. Lviv, 1999.
- Matsola, V. *Rekreatsiino-turystychnyi kompleks Ukrainy* [Recreational and Tourist Complex of Ukraine]. Lviv, 1997.
- Molnar, O., Marchenko, O., and Vazhynskiy, F. "Otsinka naiavnoho turystychno-rekreatsiinoho potentsialu rekreatsiinykh zon Zakarpattia" [Assessment of the Obvious Tourist and Recreational Potential of the Recreational Zones of Transcarpathia]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho nats. universytetu. Seriiia «Ekononika»*, no. 24 (2007): 17-25.
- Nikolayenko, T. V. *Rekreatsionnaya geografiya* [Recreational Geography]. Moscow: VLADOS, 2001.
- "Perelik pamiatok istorii ta monumentalnoho mystetstva Kharkivskoi oblasti" [A Rewriting of the Monuments of the History of the Monumental Art of the Kharkiv Region]. <http://kharkivoda.gov.ua/dostup-do-publichnoyi-informatsiyi/2488/2703/83717>
- Pokolodna, M. M. "Rekreatsiini resursy Kharkivskoi oblasti, yikh heohrafichna kharakterystyka ta ratsionalne vykorystannia" [Recreational Resources of the Kharkiv Region, Its Geographical Characteristics and Rationalization]: *dys... kand. heohr. nauk : 11.00.11, 2003.*
- Rudenko, V., Vatsaba, V. Ya., and Solovei, T. V. *Pryrodoresursnyi potentsial pryrodnykh rehioniv Ukrainy* [Natural Resource Potential of Natural Regions of Ukraine]. Chernivtsi: Ruta, 2001.